

Крилова І.І.

кандидат юридичних наук, докторант,
Національна академія державного управління
при Президентіві України

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД

У статті проаналізовано принципи та засоби державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення. Здійснено періодизацію становлення державного регулювання сфери житлово-комунального господарства та сфери водопостачання і водовідведення в Україні за часів незалежності, яка включає 5 етапів. Наведено основні причини повільності реформи у сфері водопостачання та водовідведення. Визначено основні події сучасного етапу становлення державного регулювання сфери та їх недоліки.

Ключові слова: держава, державне регулювання, природні монополії, водопостачання, водовідведення, житлово-комунальна сфера.

Вступ. Сфера водопостачання та водовідведення в Україні як об'єкт державного регулювання належить до сфери послуг та природних монополій, на яку спрямовується вплив державної влади. Саме поняття «державне регулювання», попри його численні наукові дослідження, використання в економічній, політичній та юридичній літературі, нормативно-правових актах, є досить абстрактним. Його наповнення реальним змістом відбувається в конкретних історичних та економічних умовах, під впливом національних традицій, культури, політичних подій тощо. Тому дослідження історичного процесу становлення державного регулювання у досліджуваній сфері дасть змогу визначити етапи становлення та розвитку сфери водопостачання та водовідведення, проаналізувати їх спроможність в умовах часу та державного управління.

Становлення та розвиток сфери водопостачання та водовідведення України відбувались як невід'ємні складові сфери житлово-комунального господарства, і саме методи та принципи державного регулювання цієї сфери є основними критеріями, які вплинули на становлення та розвиток сфери житлово-комунального господарства. У статті пропонується розглянути історичне становлення етапів державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення за часів незалежності України.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженнями у цій галузі займалися такі науковці, як, зокрема, П. Анпілогов, Є. Антонова, В. Венгер, А. Бабак, Н. Олійник, О. Білянський, Г. Семчук, Ю. Хіврич, О. Горбунова, О. Романюк, І. Запатріна, В. Тітяєв, В. Михайленко, О. Димченко, Н. Журба, Є. Кайлюк, О. Кучеренко, Н. Матвеев, В. Ніколаєв, Г. Онішук, Л. Шаповал, Т. Юр'єв, Н. Гура, Т. Качал, Ю. Лега,

О. Тищенко, В. Полюянов, В. Торкатюк, Л. Шутенко, Т. Юр'єва, І. Осипенко, В. Дорофієнко, Г. Лубенець, М. Кондратьєва. Згадані науковці зробили значний внесок у вивчення сфери житлово-комунального господарства, однак деякі аспекти становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення потребують подальшого наукового дослідження.

Мета статті полягає у з'ясуванні історичних аспектів становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення в Україні.

Викладення основного матеріалу. Основними характерними рисами функціонування житлово-комунальної сфери на початку 1990-х р. були втрата суб'єкта управління; руйнування державної (безоплатної) системи розподілу житла; значне скорочення обсягів житлового будівництва та різке зростання вартості житла; неопрацьованість нових механізмів забезпечення доступності житла для різних груп населення; суттєве підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги для підприємств, організацій та населення; приватизація житлового фонду й поява ринку житла; зміна організаційно-правових форм підприємств та організацій житлово-комунальної сфери [21]. Монополістичний характер радянської економіки був наділений унікальними рисами, які відрізняли його від класичного поняття монополії, такими як тотальне одержавлення економіки з адміністративно-командною системою управління, жорстка концентрація та централізація економічних процесів. Державний монополізм як управлінська та організаційна монополія, що не мала аналогів, був відмінною рисою вітчизняного монополізму [17]. Все це в сукупності формувало спотворену мотивацію суб'єктів господарювання в цій сфері, орієнтуючи її не на максимально ефективне використання

всіх видів ресурсів, а на зручність централізованого управління подібними системами. Таким чином, житлово-комунальне господарство було обтяжене тими ж проблемами, що й інші сфери народного господарства, а його реформування передбачало вирішення загалом того ж комплексу завдань, що й в будь-якому іншому секторі економіки. Проте підходи в цій сфері виявилися принципово іншими.

У 1990 р. на основі Декларації про державний суверенітет України прийнято Закон УРСР «Про економічну самостійність Української РСР», яким було визначено зміст, мету й основні принципи економічної самостійності України як суверенної держави, механізм господарювання, регулювання економіки та соціальної сфери, організації фінансово-бюджетної, кредитної та грошової систем Української РСР. Державне управління економікою республіки мало б забезпечити поступовий перехід до ринкової економіки; регулювання економіки шляхом податків, кредитів, квот, ліцензій, санкцій, дотацій на основі нормативних актів Української РСР без безпосереднього втручання в господарську діяльність підприємств та організацій; розробку, фінансування та реалізацію загальнонаціональних програм; раціональні пропорції використання національного доходу, що забезпечують ефективний соціальний та економічний розвиток республіки;

захист економічних інтересів Української РСР [15]. Особлива модель переходу України до регульованої ринкової економіки була визначена Концепцією переходу Української РСР до ринкової економіки [18].

Основні історичні етапи становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення в Україні з 1990 р. можна відобразити за такою схемою (рис. 1).

I етап (1990–1999 рр.). Перехід до регульованої ринкової економіки, становлення державного регулювання ціноутворення, розмежування державного майна, становлення нової системи плати за житло та комунальні послуги.

3 грудня 1990 р. Законом УРСР «Про ціни і ціноутворення» розпочато процес формування державної системи регулювання цін і тарифів, зокрема в житлово-комунальному господарстві [1, с. 180]. Право встановлювати тарифи на комунально-побутові послуги, зокрема водопостачання, водовідведення та гарячого водопостачання, надано Раді Міністрів Республіки Крим, обласним, Київський і Севастопольській міським державним адміністраціям. Крім становлення системи державного регулювання ціноутворення, відбулося розмежування державного майна. Держава передала підприємства житлово-комунального господарства (зокрема, водопровідно-каналізаційного

Рис. 1. Основні історичні етапи становлення державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення в Україні

господарства) до комунальної власності місцевих територіальних органів [27]. Вертикальну систему було зруйновано, а створення місцевої системи водопостачання та водовідведення було віддано на розсуд органів місцевого самоврядування, які не були готові управляти системою. Така надмірна фрагментація адміністративно-територіальних одиниць привела до того, що органам місцевого самоврядування було вкрай складно забезпечувати стабільний економічний розвиток на територіях, що мали маленькі розміри або переважання в демографічній структурі частини населення непрацездатного віку [3]. Фактично органи місцевого самоврядування залишилися «один на один» з проблемами правового характеру без належної юридичної підтримки, необхідної для виконання функцій державного регулювання суб'єктів природних монополій; без належного технічного та кадрового забезпечення на рівні місцевих державних адміністрацій, які необхідні для здійснення координації дій у сфері водопостачання та водовідведення, планування державного фінансування капітальних інвестицій та забезпечення контролю якості питного водопостачання.

У 1992 р. Парламентом України прийнято рішення про встановлення заборони на приватизацію об'єктів інженерної інфраструктури та благоустрою міст, включаючи мережі, споруди, устаткування, які пов'язані з постачанням споживачам води, газу, тепла, а також водовідведення й очищення стічних вод [11]. Протягом 1993 р. Уряд встановлював граничні розміри цін і тарифів на товари народного споживання та послуги, що надаються населенню. У 1994 р. задекларовано поетапний перехід (до 1996 р.) на нову систему плати за користування житлом або його утримання, за послуги водо-, тепло-, газопостачання, водовідведення, яка передбачала наближення чинних цін і тарифів до рівня фактичних витрат, а також перехід до щомісячної субсидії окремим категоріям громадян на оплату житла та комунальних послуг. У 1995 р. Уряд схвалив Концепцію розвитку житлово-комунального господарства, яка була орієнтована на здійснення економічних, інституціональних та технічних перетворень у сфері житлово-комунального господарства [25]. Кінець 1996 р. визначився низкою важливих нормативно-правових актів, які вплинули на сучасний стан житлово-комунального господарства. По-перше, повноваження щодо встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги передано органам місцевого самоврядування, що слугувало початком процесу децентралізації повноважень держави та посилення ролі місцевого самоврядування [1, с. 183]. По-друге, на законодавчому рівні введено мораторій на нарахування по розрахунках та стягування з громадян України пені за несвоєчасне внесення квартирної плати та за житлово-комунальні послуги до 2011 р. [14]. По третє, затверджено Державні санітарні правила і норми «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання». У 1997 р. Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» повноваження

встановлювати тарифи на комунальні та інші послуги передано виконавчим органам місцевого самоврядування [9]. У цьому ж році Уряд затверджує Програму розвитку водопровідно-каналізаційного господарства, яка визначила першочергові заходи галузі до 2001 р., а також вперше робить спробу унормування регулювання відносини між споживачами та виконавцями у наданні послуг з централізованого холодного та гарячого водопостачання, тепlopостачання (центральне опалення) та водовідведення, визначивши важливі для сфери поняття та запровадивши обов'язковість договірних відносин між виробниками та споживачами комунальних послуг [26]. 1998 р. відзначився прийняттям Закону України «Про тимчасову заборону підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги та послуги громадського транспорту, що надаються громадянам України», який діяв до 2 березня 1999 р. і був визнаний неконституційним.

II етап (1999–2001 рр.). Реформування житлово-комунального господарства, оздоровлення водопостачання України, початок антимонопольної політики, запровадження ліцензування.

Прийнята у січні 1999 р. Програма проведення житлово-комунальної реформи фактично передбачала демонополізацію житлово-комунального господарства, розвиток конкурентного середовища, ринку житлово-комунальних послуг; удосконалення системи фінансування житлово-комунального господарства, оплати житла і комунальних послуг та системи соціального захисту населення, здійснення ефективної тарифної політики; удосконалення системи управління в галузі житлово-комунального господарства, забезпечення державного регулювання й контролю в питаннях використання та утримання житлового фонду й об'єктів комунального призначення, запровадження договірних відносин між замовниками, виробниками, виконавцями та споживачами житлово-комунальних послуг до 2001 р. [24]. Однак впровадження ефективного механізму визначення економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги зі скороченням витрат та витрат підприємств, що надають послуги, відклалося через значне падіння життєвого рівня населення, зростання заборгованості по заробітній платі і пенсіях, а в березні 1999 р. Парламентом встановлено плату за житло й комунальні послуги на рівні не більше 15% фактично отриманого сукупного доходу сім'ї. Крім того, у 1999 р. запроваджується концесія на об'єкти житлово-комунальної сфери [7].

2000 р. можна назвати важливим в державному регулюванні природних монополій, оскільки приймається низка серйозних законів. Зокрема, Законом України «Про природні монополії» розпочато антимонопольну політику в Україні та регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, зокрема у сфері централізованого водопостачання та водовідведення [12]. Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» запроваджено ліцензування певних видів господарської діяльності, до яких від-

несено централізоване водопостачання та водовідведення [8]. У тарифну політику у 2000–2001 рр. запроваджуються методики (правила, порядки) формування тарифів на послуги централізованого водопостачання та водовідведення, на послуги централізованого теплопостачання [1, с. 186]. Незважаючи на прийняті рішення щодо державного регулювання сфери житлово-комунального господарства, Програма проведення житлово-комунальної реформи не була реалізована до 2001 р., а діяльність Уряду з її виконання була визнана незадовільною [22].

III етап (2002–2009 рр.). Вжиття комплексних заходів з реформування житлово-комунальної сфери, зокрема сфери водопостачання та водовідведення.

У 2002 р. вперше на законодавчому рівні унормовано сферу питної води та питного водопостачання, прийнято Закон України «Про питну воду та питне водопостачання», яким визначено правові, економічні та організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, зокрема принципи державної політики у цій сфері. У цьому ж році Уряд схвалив нову Програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002–2005 рр. та на період до 2010 р. [28]. Фактично Програма підтвердила ті ж базові напрями та принципи реалізації, які були закладені в реформу житлово-комунального господарства 1999 р. Основна роль реалізації реформи покладалась на органи місцевого самоврядування, а тарифна політика та залежність реформи від місцевих бюджетів розглядалися як певна мотивація для прискорення реалізації реформи сфери органами місцевого самоврядування. Але зазначені «стимули» на практиці не підштовхували місцеву владу до здійснення реформи. Таку ситуацію переважно пояснювали неспроможністю місцевого самоврядування виконувати функції державного регулювання цін та пов'язували з відсутністю чіткої взаємодії контролюючих органів між собою [1, с. 187]. У 2004 р. на державному рівні визнано недосконалість системи управління житлово-комунальним господарством України, неефективність заходів з реформування. Тому на законодавчому рівні затверджено Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004–2010 рр. У 2005 р. прийнято Загальнодержавну програму «Питна вода України» на 2006–2020 рр., метою якої, окрім іншого, було покращення забезпечення населення України питною водою нормативною якістю; реформування та розвиток водопровідно-каналізаційної мережі, підвищення ефективності та надійності її функціонування [5]. Таким чином, держава визнала сферу водопостачання однією з пріоритетних для реалізації державної політики та забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів. У цьому ж році затверджено Методику визначення нормативів питного водопостачання населення. У 2007 р. Указом Президента України запроваджуються концепції вдосконалення державного регулювання природних монополій, основною ідеєю яких є

створення незалежних комісій з регулювання діяльності суб'єктів господарювання на ринках природних монополій та суміжних ринках, регулювання ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг [32; 33]. У 2008 р. Уряд схвалює Концепцію розвитку системи державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій на ринку комунальних послуг, метою якої є забезпечення впровадження прозорого та ефективного механізму регулювання діяльності суб'єктів природних монополій [31]. У цьому ж році відновлюється система державних субвенцій місцевим органам влади на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, що виникла з 1 січня 2000 р. до 1 січня 2008 р. Таке рішення держави вкрай негативно сприйняли ті органи місцевого самоврядування, які протягом цих років намагалися вчасно переглядати тарифи та не накопичувати кредиторську заборгованість [1, с. 191]. У 2009 р. законодавчо врегульовуються питання особливостей застосування концесійних угод для об'єктів права державної чи комунальної власності, що використовуються для здійснення діяльності з централізованого водо-, теплопостачання та водовідведення. Крім того, на питання зниження якості питної води, нераціонального, виснажливого використання водних ресурсів, критичного стану основних виробничих фондів у системах водопостачання та водовідведення як на складову національної безпеки країни звертає увагу Рада національної безпеки і оборони України [30].

IV етап (2010–2014 рр.). Створення державного регулятора, перехід на стимулюючу модель тарифоутворення.

У 2010 р. відбувається новий етап у реформуванні економіки країни та реформуванні житлово-комунальної сфери, приймається низка важливих нормативно-правових актів. По-перше, Комітетом з економічних реформ при Президенті України приймається Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», яка передбачала реформування житлово-комунального господарства з метою підвищення якості житлово-комунальних послуг для всіх верств населення, а також забезпечення бездотаційності цього сектору [29]. По-друге, приймається Закон про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг України, що має здійснювати державне регулювання у сфері теплопостачання (крім діяльності суб'єктів господарювання, які здійснюють комбіноване виробництво теплової, електричної енергії та/або використовують нетрадиційні або поновлювані джерела енергії), централізованого водопостачання та водовідведення. Законом визначено засоби регуляторного впливу на діяльність суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках, такі як ліцензування господарської діяльності та контроль за дотриманням ліцензійних умов; встановлення тарифів на комунальні послуги для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках;

встановлення для суб'єктів природних монополій, які провадять діяльність у сфері централізованого водопостачання та водовідведення, індивідуальних технологічних нормативів використання питної води [10]. По-третє, приймається окремий Закон про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, тепlopостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності. По-четверте, законодавець визначив припинення мораторію на нарахування громадянам пені за несвочасне внесення плати за житлово-комунальні послуги з 1 січня 2011 р.

Новий період реформ відзначав запровадження у 2011 р. розмежування в обліку та під час ціноутворення видів діяльності в межах вертикально інтегрованих монополій [1, с. 193]. У 2011 р. затверджується нова редакція Загальнодержавної програми «Питна вода України», якою передбачається її реалізація на 2011–2020 рр., яка фактично не відрізняється від попередньої редакції програми. Уряд запроваджує єдиний підхід до формування тарифів на житлово-комунальні послуги [23]. У 2012 р. увага приділяється регулюванню інвестиційної діяльності у сфері житлово-комунального господарства з метою створення дієвого механізму залучення коштів приватних інвесторів та «довгих» кредитів міжнародних фінансових установ, а в системі державного регулювання ціноутворення суб'єктів природних монополій запроваджуються принципи стимулюючого регулювання [12].

У етап (2015 – сьогодні). Реформування житлово-комунального господарства відповідно до європейських стандартів.

У 2015 р. Указом Президента України було схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», метою якої є впровадження в Україні європейських стандартів життя, зокрема в житлово-комунальному господарстві [34]. У 2017 р. на законодавчому рівні врегульовано питання комерційного обліку теплової енергії та водопостачання, що мало на меті забезпечення 100% обладнання будівель вузлами обліку теплової енергії, гарячої та холодної (питної) води, стимулювання споживачів до ощадливого використання цих ресурсів, а також удосконалено термінологію та назву Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» [6]. Крім того, затверджено нову редакцію Закону України «Про житлово-комунальні послуги», метою якого є реформування відносин у сфері надання житлово-комунальних послуг, за яких споживачі повинні отримувати якісні послуги за справедливою ціною, а також мати стимули й можливості до енергозбереження та зменшення своїх витрат [4]. Автори Закону прогнозували з 10 липня 2018 р. перехід реформи житлово-комунального господарства на новий рівень, а експерти – новий колапс у житлово-комунальній сфері [19]. В результаті дію нового Закону щодо регулювання комунальних послуг відтермінували до 1 травня 2019 р. Таким чином, тільки практичний досвід покаже, як будуть реалізовуватися нововведення, розвиватися новий етап реформи житлово-комунального господарства.

Незважаючи на довгий та складний шлях становлення державного регулювання комунальної сфери, дослідники говорять про безліч невирішених проблем та недоліків у роботі сфери водопостачання та водовідведення, таких як вагомий консерватизм (основні принципи роботи водопровідно-каналізаційного господарства були закладені ще в радянський період, а з того часу мало змінилися; низька мобільність); слабка координація між суб'єктами комплексу (в масштабах країни структура комплексу досить громіздка, що призводить до послаблення можливостей реалізації управлінських функцій, нераціональності розподілу фінансових ресурсів); відсутність чіткого розподілу відповідальності на різних рівнях управління (в результаті цього багато завдань окремих структур дублюються та розмиваються); відсутність внутрішнього стимулу до модернізації та трансформації; переважна орієнтація на внутрішній стандарт діяльності на протидію інноваційним рішенням із зовнішнього середовища; недостатнє фінансування басейнових управлінь водними ресурсами [16].

Висновки. Формування системи державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення (як і сфери житлово-комунального господарства) почалося в рамках реформування сфери з часів незалежності України в умовах переходу на ринкову економіку і триває досі. Порівняно з реформою сфери будівництва житла, яка відрізнялась досить динамічним розвитком і швидким темпом інституційних перетворень, реформа комунального блоку реалізовувалась поступово й повільно. Основними причинами повільності реформи можна назвати належність сфери до природних монополій, недосконалість нормативно-правових актів сфери, неузгодженість дій регуляторних органів, економічну кризу в країні, заполітизованість процесу регулювання тощо.

Нині державний вплив на діяльність суб'єктів природних монополій здійснюється через ліцензування господарської діяльності та контроль за дотриманням ліцензійних умов; встановлення тарифів на комунальні послуги для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках; встановлення для суб'єктів природних монополій, які провадять діяльність у сфері централізованого водопостачання та водовідведення, індивідуальних технологічних нормативів використання питної води.

Визначальними подіями сучасного етапу становлення державного регулювання сфери можна назвати утворення державного регулятора й перехід на стимулююче тарифоутворення. Така державна політика мала б сприяти створенню привабливого інвестиційного клімату з метою розвитку та модернізації суб'єктів природних монополій України, стимулювати суб'єктів природних монополій до скорочення витрат, аналогічних тим, що діють у конкурентному середовищі. Водночас тарифи, що застосовуються в Україні сьогодні, та недосконалість механізму їх регулювання призводять до того, що фізичні та юридичні суб'єкти господарю-

вання нерационально використовують наявні ресурси. З огляду на це особливості методології державного тарифного регулювання, які спостерігаються на сучасному етапі розвитку житлово-комунального господарства, не можуть забезпечити ефективний регулятивний вплив на функціонування суб'єктів українського ринку.

Сукупність наведених прогалів у механізмі державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення вимагає глибокого опрацювання та усунення, вивчення світового та вітчизняного досвіду, глибинного аналізу недоліків здійснених кроків у реформуванні комунальної сфери в минулому.

Список літератури:

1. Бабак А. Дослідження становлення і розвитку національної системи державного регулювання ціноутворення суб'єктів природних монополій та суміжних до них ринків інфраструктурних галузей житлово-комунальної сфери. Науково-технічний збірник. 2014. № 113. С. 174–208.
2. Галазюк Н., Іваночко С., Кіпершайн А. Проблеми розвитку житлово-комунального господарства України та основні напрямки їх усунення. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.6. С. 159.
3. Жуков Н., Швець М. Акціонирование отрасли водоснабжения и водоотведения – путь выхода из кризиса. Информ.-аналіт. зб. Держжитлокомунгоспу України. 2003. № 2. С. 62–66.
4. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 9 листопада 2017 р. № 2189-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
5. Про Загальнодержавну програму «Питна вода України» на 2006–2020 роки: Закон України від 3 березня 2005 р. № 2455 (в першій редакції). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
6. Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання: Закон України від 22 червня 2017 р. № 2119-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
7. Про концесії: Закон України від 16 липня 1999 р. № 997. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
8. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
9. Про місцеve самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
10. Про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг України: Закон України від 9 серпня 2010 р. № 2479-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
11. Про приватизацію державного майна: Закон України від 4 березня 1992 р. № 2163. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
12. Про природні монополії: Закон України від 20 квітня 2000 р. № 1682. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
13. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2918. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
14. Про тимчасову заборону стягнення з громадян України пені за несвочасне внесення плати за житлово-комунальні послуги: Закон України від 13 листопада 1996 р. № 486. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
15. Про економічну самостійність Української РСР: Закон УРСР від 3 серпня 1990 р. № 142. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
16. Зацерковний В., Плічко Л. Аналіз системи управління водогосподарським комплексом України та пошук шляхів щодо її вдосконалення. Наукоємні технології. 2017. Т. 36. № 4. С. 358–368.
17. Князева И. Историко-экономический экскурс: генезис монополизма и конкуренции в экономике России. Современная конкуренция. 2016. № 5 (59). Т. 10. С. 6–18.
18. Концепція переходу Української РСР до ринкової економіки, прийнята Верховною Радою України 1 листопада 1990 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
19. Кучеренко А. Семь кругов ада и новый закон о ЖКУ. URL: <http://kucherenko.info/sem-krugov-ada-y-novyy-zakon-o-zhku>.
20. Меерович М. Социально-культурные основы осуществления государственной жилищной политики в РСФСР (1917–1941 гг.): дисс. ... докт. ист. наук. Иркутск, 2004. С. 489–490.
21. Олійник Н. Державне регулювання ринку житла в Україні: дис. ... докт. наук з держ. упр.; НАДУ. Київ, 2011. С. 46–47, 50–53.
22. Про інформацію Кабінету Міністрів України про стан і формування цін та тарифів у житлово-комунальній сфері: Постанова Верховної Ради України від 7 червня 2001 р. № 2456. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
23. Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2011 р. № 869. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
24. Про затвердження Програми проведення житлово-комунальної реформи на 1999–2001 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 січня 1999 р. № 113. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
25. Про Концепцію розвитку житлово-комунального господарства в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 лютого 1995 р. № 150. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
26. Про Програму розвитку водопровідно-каналізаційного господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. № 1269. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.
27. Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю): Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 1991 р. № 311. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

28. Про схвалення Програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002–2005 роки та на період до 2010 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2002 р. № 139. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

29. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України від 2 червня 2010 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

30. Про стан безпеки водних ресурсів держави та забезпечення населення якісною питною водою в населених пунктах України: Рішення РНБО від 27 лютого 2009 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

31. Про схвалення Концепції розвитку системи державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій на ринку комунальних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 932-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

32. Про Концепцію вдосконалення державного регулювання природних монополій: Указ Президента України від 27 вересня 2007 р. № 921/2007. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

33. Про Концепцію ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг: Указ Президента України від 28 грудня 2007 р. № 1324/2007. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

34. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>.

СТАНОВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СФЕРЫ ВОДОСНАБЖЕНИЯ И ВОДООТВЕДЕНИЯ В УКРАИНЕ: ИСТОРИЧЕСКИЙ ОБЗОР

В статье проанализированы принципы и методы государственного регулирования сферы водоснабжения и водоотведения. Осуществлена периодизация становления государственного регулирования сферы жилищно-коммунального хозяйства и сферы водоснабжения и водоотведения в Украине за время независимости, которая включает 5 этапов. Приведены основные причины медлительности реформы в сфере водоснабжения и водоотведения. Определены основные события современного этапа становления государственного регулирования сферы и их недостатки.

Ключевые слова: государство, государственное регулирование, естественные монополии, водоснабжение, водоотведение, жилищно-коммунальная сфера.

DEVELOPMENT OF STATE REGULATION OF WATER SUPPLY AND WATER DISPOSAL SCOPE IN UKRAINE: HISTORICAL REVIEW

The article analyzes the principles and means of state regulation of the water supply and wastewater sector. The periodization of the state regulation of the housing and communal services sector and the water supply and sewage sector in Ukraine during the independence period, which includes 5 stages, has been made. The main reasons for the slowdown in water and wastewater reform are presented. The main events of the modern stage of state regulation of the sphere and their disadvantages are determined.

Key words: state, state regulation, natural monopolies, water supply, drainage, housing and communal sphere.